

ਰੇਡੀਓ ਲਵੀਵਾਰ- ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ
ਕੜੀ-12, ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿਖ ਵੱਲ (Towards The Bright Future)
ਖੋਜ ਤੇ ਲੇਖਣ: ਨਵਨੀਤ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਪਾਂਤਰਣ: ਭਾਰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਮਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

(In this episode listeners will listen on energy conservation with some suitable examples. They will also listen about the increasing trend of renewable sources of energies. What is carbon footprint will also be explained in simple language.)

(ਇਸ ਕੜੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਊਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਗਲੋਬਲ ਊਰਜਾ ਵਿਚ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਦੇ ਵਧਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਕੜੀ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰਬਨ ਫੁੱਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।)

ਪਾਤਰ

ਇਸਤਰੀ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਪੁਰਸ਼ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਦਿਨਕਰ: ਪਿਤਾ

ਵਸੁਧਾ: ਮਾਂ - ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਮੈਨੇਜਰ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਦਿਨਕਰ ਦੀ ਭੈਣ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਕੋਲ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਬੇਟੀ

ਰਵੀ: ਬੇਟਾ

ਸੁਰੁਆਤੀ ਐਲਾਨ

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ)

ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ.....

(ਸੰਗੀਤ...)

ਐਲਾਨ: ਇਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਕੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਸੱਭ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮੋਜੂਦਾ ਦਿਸ਼ਾ ਕਾਰਨ ਦਰਪੇਸ਼ ਖਤਰਿਆਂ ਬਾਬਤ ਸੁਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ! ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ “ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ” ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨਾਟਕ ਰਾਹੀਂ

ਕਰਾਂਗੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਰਜਾ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ । ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਉਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ ਵੱਲ ਵੱਧਦੀ ਹੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਾਬਤ ਵੀ ਸੁਣੋਗੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ! ਹੋਵੇਗੀ ਚਰਚਾ ਕਾਰਬਨ ਫੁੱਟ ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਤੇ ਕਾਰਬਨ ਕਰੈਡਿਟਾਂ ਬਾਬਤ ਵੀ ਬੜੀ ਹੀ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਰ ਪੂਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ !

ਸੰਗੀਤ (ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੁੜ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀ ਬਾਰਵੀਂ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾ ਸੁਆਗਤ ਹੈ । ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ! ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਿਗੜਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਪੈਟਰੋਲ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਨਾਲ ਚਲਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਕਾਰਾਂ, ਬਸਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਟੈਂਪੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣ ਲਈ ਹੈ ਕਹਾਣੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ ! ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਤੇਲ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਜੈਨਰੇਟਰਾਂ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ ਟਿਊਬ ਵੈਲਾਂ ਨਾਲ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਹਾਣੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਦੀ ਵੀ , ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤ ਸਾਡੀ ਅੱਜ ਦੀ ਉਰਜਾ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੇ ਕੋਲਾ, ਤੇਲ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ! ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੈਟਰੋਲ ਡੀਜ਼ਲ ਤੇ ਤੇਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇ ਮੁੱਖ ! ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਹ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਬੇਅੰਤ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਤ ਦਿਨ ਧੜਾ ਧੜ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਤਰਲ ਤੇ ਕਾਲਾ ਸੋਨਾ , ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਨੇ ਹੁਣ ਮੁੱਕਣ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ! ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਹਾਲ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਤੇ ਸੁਵਿਧਾ ਵਾਸਤੇ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਵਰਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸਾਡੀ ਤਰਜੇ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਖਪਤ ਸਭਿਆਚਾਰ , ਉਸਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਦੋਹਨ ਵਿੱਚ ! ਕੀਤੀ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਲੱਭ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਖੁਚੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵੱਲ ਹੈ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਉਰਜਾ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦਾ ! ਦੱਸਾਂਗੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਇਸ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦੇ ! ਕਰਾਂਗੇ ਗੱਲ ! ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਉਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਵਲ ਵੱਧਦੇ ਰੁਝਾਣ ਦੀ ਵੀ ।

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਨਾਲੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਰਬਨ ਫੁੱਟਪ੍ਰਿੰਟਸ ਤੇ ਕਾਰਬਨ ਕਰੈਡਿਟਾਂ ਦੀ ਵੀ ! ਲਓ ਸੁਣੋ ਇਹ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ !

ਐਲਾਨ: ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਵੱਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ **ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ** ਦੀ ਬਾਰਵੀਂ ਕੜੀ ।

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੁੜ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

.....ਕੜੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ

ਦ੍ਰਿਸ਼ -ਪਹਿਲਾ

(ਰਵੀ ਕਾਲਜ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਛਾਇਆ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਭੂਆ ਸਰੋਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਐਤਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਦਿਨਕਰ ਅਤੇ ਵਸੁਧਾ ਦੋਵੇਂ ਘਰ ਹੀ ਹਨ।)

ਵਸੁਧਾ: ਵਾਹ ਰਵੀ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਮੰਮੀ ! ਆਖਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਿਸ ਦੀ ਸੀ।

ਰਵੀ: ਛਾਇਆ ਦੀਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਪੂਰੇ ਦੋ ਦਿਨ ਲੱਗ ਗਏ ਇਹਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ।

ਵਸੁਧਾ: ਠੀਕ ਹੈ ਬੇਟਾ। ਤੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੈ ਵੀ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੀ।

ਸਰੋਜ: ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ 2016 ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 304 ਗੀਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਦਿਨਕਰ: ਐਨੇ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਕਈ ਟਨ ਕੋਲਾ ਜਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਬਣਾਏ ਹੋਣਗੇ। ਕੋਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਜਾਣ-ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਈਂਧਨ ਦੀ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਖਪਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵੀ ਵਧਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਛਾਇਆ: ਅੱਛਾ ਪਾਪਾ ! ਆਹ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਤੇ ਕਿਉਂ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਦਿਨਕਰ: ਬੇਟੀ! ਇਸ ਬਾਬਤ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਭੂਆ ਸਰੋਜ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋ ਹੈ।

ਵਸੁਧਾ: ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਂ ਆਦਤ ਹੀ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਜਦ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। (ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)

ਸਰੋਜ: ਛਾਇਆ, ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਤੂੰ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਲ 2014 ਤੱਕ ਕੁੱਲ ਊਰਜਾ ਵਰਤੋਂ ਦਾ 19.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ 147 ਗੀਗਾਵਾਟ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਛਾਇਆ: ਯਾਨੀ ਰਾਸਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਵੱਲ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਛਾਇਆ, ਦਰ ਅਸਲ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੇ ਯਤਨ ਹਨ ਕਿ ਸਾਲ 2030 ਤਕ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼, ਸਸਤੀ ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਈਂਧਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਊਰਜਾ ਤੇ ਈਂਧਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਵੀ 2030 ਤੱਕ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਵੀ: ਭੂਆ ਜੀ ! ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਂ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ !

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਬੇਟਾ, 2016 ਵਿੱਚ ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਬਿਜਲੀ ਵਿਚ 14.7 % ਮਾਤਰਾ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਦੀ ਸੀ। ਕਰੀਬ 44.812 ਗੀਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ !

ਰਵੀ: ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਿਜਲੀ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ?

ਵਸੁਧਾ: ਬੇਟਾ ! ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੌਣ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਜੈਵ-ਬਾਲਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਊਰਜਾ ਵੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਸ੍ਰੋਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਊਰਜਾ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰਹਿਤ, ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਭਾਬੀ, ਸਾਲ 2016 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁੱਲ ਊਰਜਾ ਵਿਚ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 27 ਗੀਗਾਵਾਟ ਪੌਣ ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 8 ਗੀਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਇਸ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤ ਸੌਰ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਪੌਣ ਊਰਜਾ ਵਿਚ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਭੂਆ ਜੀ, ਹੋਰ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ਸਰੋਜ: ਹੋਰ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਵਾਰ ਭਾਟੇ ਤੇ ਭੂ-ਤਾਪ ਆਦਿ ਹਨ। ਜੈਵਿਕ ਊਰਜਾ ਵੀ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ।

ਦਿਨਕਰ: ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੰਨਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਛਾਇਆ ਦਾ “ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ” ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਗ ਤਾਂ ਊਰਜਾ ਯਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ, ਘਰ ਵਿਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਤੱਕ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਂਝ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਇਕ ਅਰਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੱਕ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਤਾਂਹੀਓਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ 'ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ' 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ !

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਬੇਟੀ, ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਉਰਜਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਸੁਧਾ: ਹਾਂ ਚੀਚੀ, ਪਥਰਾਟੀ ਬਾਲਣ ਕੋਲਾ, ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਆਦਿ ਤਾਂ ਸੀਮਿਤ ਹਨ। ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਾਂਗੇ ?

ਸਰੋਜ: ਰਵਾਇਤੀ ਬਾਲਣਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਲਾ, ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਆਦਿ ਦੇ ਜਲਣ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦੀ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹਨ।

ਦਿਨਕਰ: ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ (ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼) ਜਿਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ! ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਉਰਜਾ-ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਜੇਕਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਔਸਤ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ, ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਪਿਘਲ ਜਾਣਗੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਣਗੇ।

ਛਾਇਆ: ਭੂਆ ਜੀ, ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਮੁੱਕ ਉਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਈਏ । ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਯਤਨ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰਵੀ: ਭੂਆ ਜੀ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ 'ਸੌਰ ਉਰਜਾ ਮਿਸ਼ਨ' ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਰਵੀ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਯਤਨ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਨੇ 2030 ਤੱਕ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੱਕ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਨੇ ਵੀ 2030 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੱਕ ਸਸਤੀ ਸਾਫ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਆਪੂਰਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਕੀ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ 'ਅਮੁੱਕ ਉਰਜਾ' 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਛਾਇਆ, 'ਅਮੁੱਕ ਉਰਜਾ' ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਹਿਤ ਸੰਨ 2030 ਤੱਕ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਉਰਜਾ ਦੇ

ਉਪਯੋਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿਨਕਰ: ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਰਜਾ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸੰਨ 2030 ਤੱਕ ਉਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਪੱਧਰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ । ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬਚਾਈ ਗਈ ਇਕ ਯੂਨਿਟ, 1.33 ਯੂਨਿਟਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਰਿਆਵਰਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸੰਭਾਲੀ ਗਈ ਇਸ ਉਰਜਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਵਸੁਧਾ: ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ । ਹੁਣ ਸਮਝ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਆਪੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਛਾਇਆ: ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਰਵੀ ਦੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਨਾ। ਜਦ ਦੇਖੋ ਕਮਰੇ ਦੀ ਲਾਈਟ ਅਤੇ ਪੱਖਾ ਚੱਲਦਾ ਛੱਡ ਕੇ ਖੇਡਣ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਿਨਕਰ: ਹਾਂ ਰਵੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ । ਤੈਨੂੰ ਐਨੀ ਵਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਪੱਖਾ ਅਤੇ ਲਾਈਟਾਂ ਚੱਲਦੀਆਂ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਕਰ ।

ਰਵੀ: ਸੌਰੀ ਪਾਪਾ ! ਅਗੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂਗਾ !

ਵਸੁਧਾ: ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ! ਬੇਟਾ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ !!

ਰਵੀ: ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਤਕਨੀਕ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਲਾਈਟ ਤੇ ਪੱਖੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ।

ਦਿਨਕਰ: ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਵੈ ਚਲਿਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਾਂ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਈਟਾਂ ਤੇ ਪੱਖੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ।

ਸਰੋਜ: ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਰਜਾ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨ ਅਜਾਈਂ ਗੁਆਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮਾਨ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਧਨ ਤੇ ਉਰਜਾ ਖਰਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਸੁਧਾ: ਦੀਦੀ! ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੱਪੜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਾਲੀਥੀਨ ਦੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਤੇ ਦੇ ਇਕ ਬਾਕਸ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਸ ਬਕਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਪਾਲੀਥੀਨ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਾਨ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਧਨ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬਜ਼ੀ, ਦੁੱਧ, ਤੇਲ ... ਹਰ ਸਮਾਨ ਅੱਜ ਕੱਲ ਪਾਲੀਥੀਨ ਵਿਚ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵੀ: ਹੁਣ ਸਮਝ ਆਇਆ, ਪਾਪਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਥੈਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਬਜ਼ੀ ਆਦਿ ਸਿੱਧੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਥੈਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਵਾਂਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਲੀਥੀਨ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਛਾਇਆ: ਸਾਡੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਦਿਨਕਰ: ਵੈਸੇ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ।

ਰਵੀ: ਮੰਮੀ..... ਮੰਮੀ..... ਜਰਾ ਘੜੀ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ! ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਨੇ ਕੋਈ ਚਾਹ ਨਾਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ?

ਵਸੁਧਾ: ਰਵੀ ਬੇਟਾ ! ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਮਿਲੇਗਾ ਅੱਜ ! ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ।

ਛਾਇਆ: ਵਾਹ ਮੰਮੀ ! ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ ?

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ....

ਦ੍ਰਿਸ਼2

(ਖਾਣੇ ਦਾ ਮੇਜ, ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਵਾਸਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ਤੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।)

ਰਵੀ: ਅੱਜ ਮਿਲੇਗੀ ਮੇਰੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਸੈਂਡਵਿੱਚ !

ਛਾਇਆ : ਨਹੀਂ ਅਜ ਮਿਲੇਗਾ ਬ੍ਰੈਡ ਜੈਮ !

ਸਰੋਜ: ਨਾਸ਼ਤੇ ਦਾ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਹੈ ਇੱਕ ਭੇਦ ! ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੋ ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ਤਾ! (ਹਸਦੇ ਹੋਏ)
ਨਾਸ਼ਤੇ ਦਾ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਸਾਫ ਤੇ ਹਰਿਤ ਤਕਨੀਕ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਆਧਾਰਤ !

ਛਾਇਆ: ਹੈਂ ਬੁਆ ਜੀ ! ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ?

ਸਰੋਜ: ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ! ਉਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਉਰਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਸਾਫ ਤੇ ਹਰਿਤ ਪਰਿਆਵਰਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਜਿਆਦਾ ਸ਼ੁਧਤਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ! ਸਾਫ ਉਰਜਾ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ।

ਰਵੀ: ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਗੱਡੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸੌ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਚੱਲੇ !

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਰਵੀ, ਕੇਵਲ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਬਸਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੈਨਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਕੰਮ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਉਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

.....ਬਰਤਨ ਖੜਕਨ ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਰਵੀ: ਦੀਦੀ ਵੇਖ ! ਓਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਸ਼ਤਾ !

ਛਾਇਆ: ਮੰਮੀ ਵਰਗੀ ਊਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ! ਵੇਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾਸ਼ਤਾ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ !

ਵਸੁਧਾ: ਬੱਸ ਵੀ ਕਰੋ ! ਮੱਖਣ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਜਰੂਰਤ ਐ ?

ਛਾਇਆ: ਮੱਖਣ ਨਹੀਂ ਮੰਮੀ ! ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਵਸੁਧਾ: ਆਹ ਲੈ ਰਵੀ ! ਤੇਰੇ ਮਨ ਪਸੰਦ ਦੀ ਚੀਜ਼ !

ਛਾਇਆ: ਮੰਮੀ ! ਤੇ ਮੇਰੀ ? ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਉਂ ?

ਵਸੁਧਾ: ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ! ਆਹ ਲੈ ਤੇਰਾ ਬਰੈਡ-ਜੈਮ !

ਛਾਇਆ: ਵਾਹ ਮੰਮੀ ! ਮਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਸੀ !

ਵਸੁਧਾ: ਚਲੋ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰੋ ਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਜਾਓ ! ਗਿਆਨ ਤੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਸੁਮੇਲ !

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ , ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਪਰਿਆਵਰਣ ਉਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ । ਜਿਹੜੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਊਰਜਾ ਤੇ ਈਧਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ ।

ਵਸੁਧਾ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜ ਹੈ ਉੱਨਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਭਾਬੀ, ਸੰਨ 2030 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦੀਪਾਂ ਤੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਬਿਜਲੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਆਧਾਰਭੂਤ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ

ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਉੱਨਤ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਰਵੀ: ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਊਰਜਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਲਈ ਵੀ ਕਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ?

ਦਿਨਕਰ: ਹਾਂ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਊਰਜਾ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਕੋਲਾ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਤੇ ਗੈਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਊਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਹੈ ਊਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬਿਊਰੋ ਜੋ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਸਾਲ 2022 ਤੱਕ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਉਰਜਾ ਸਮਰਥਾ ਵਿਚ 5 ਗੁਣਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧੇ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੌਰ ਉਰਜਾ, ਪੌਣ ਉਰਜਾ ਆਦਿ ‘ਅਮੁੱਕ ਉਰਜਾ-ਸ੍ਰੋਤਾਂ’ ਤੋਂ ਕੁੱਲ ਬੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ (32,000) ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2022 ਤੱਕ ਇਹ ਮਾਤਰਾ ਇਕ ਲੱਖ ਪੰਝੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ (1,75,000) ਮੈਗਾਵਾਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਯਾਣੀ 175 ਗੀਗਾਵਾਟ !

ਛਾਇਆ: ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸੌਰ ਉਰਜਾ ਤੋਂ ਉਤਪਾਦਿਤ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਛਾਇਆ, ਮਿੱਥੇ ਗਏ ਟੀਚੇ ਵਿਚ ਸੌਰ ਉਰਜਾ ਤੋਂ 100 ਗੀਗਾਵਾਟ, ਪੌਣ ਉਰਜਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 60 ਗੀਗਾਵਾਟ ਜੈਵ-ਬਾਲਣਾਂ ਤੋਂ 10 ਗੀਗਾਵਾਟ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਅਤੇ 5 ਗੀਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਜਲ ਬਿਜਲੀ ਪਰਿਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵੀ: ਫੇਰ ਤਾਂ ਹਰ ਪਿੰਡ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗੀ । ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਯਾਨੀ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲੇਗੀ।

ਦਿਨਕਰ: ਹਾਂ ਬੇਟਾ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹਨੇਰਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਖਪਤ ਵੀ ਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਸੁਧਾ: ਫੇਰ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਰਸਤਾ ਹੈ , ਉਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ‘ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ! ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ-ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਫਾਲਤੂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰੱਖੀਏ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਟਾਰ ਰੇਟਿੰਗ ਵਾਲੇ ਬਿਜਲੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੀਏ। ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਬਿਜਲੀ ਬੱਲਬਾਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਐੱਲ. ਈ. ਡੀ. ਜਿਹੇ ਬਿਜਲੀ ਕੁਸ਼ਲ ਬੱਲਬਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੀਏ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਦੋਹਨ ਵੀ ਤਾਂ ਆਖਰਕਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ !

ਦਿਨਕਰ: ਹਾਂ ! ਬਿਜਲੀ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਅੱਧੀ ਖਪਤ ਤਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘੱਟ ਬਿਜਲੀ ਖਪਤ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਖਪਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਵਾਹਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ! ਜਿੱਥੇ ਕੁਲ ਬਿਜਲੀ ਖਪਤ ਦਾ ਕਰੀਬ 22 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਲ ਖਪਤ ਦਾ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਾਗ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਹਰ ਘਰ ਤਕ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਪਾਈ ।

ਦਿਨਕਰ: ‘ਵਿਆਉਣਯੋਗ’ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਸੂਰਜ-ਜੋਤੀ ਨਾਮੀ ਯੋਜਨਾ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸੌਰ ਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਯਤਨ ਬਿਜਲੀ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸੌਰ ਲਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਘਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾਏਗਾ ਅਤੇ ਪਰਿਆਵਰਨ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

ਛਾਇਆ: ਵੈਸੇ ਵੀ ਪਰਿਆਵਰਨ ਰੱਖਿਆ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ।

ਦਿਨਕਰ: ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਅਨੋਖੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨਹਿਰ ‘ਤੇ ਸੌਰ ਪੈਨਲ ਲਗਾ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕੂੜੇ ਕਰਕਟ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਦਰਅਸਲ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ।

ਵਸੁਧਾ: ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਊਰਜਾ-ਮੰਗ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤਾਂ ਵਧ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਸਿੰਦਾ, ਸਾਲ ਵਿਚ ਔਸਤਨ ਚਾਰ ਟਨ ਕਾਰਬਨ-ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦਿਨਕਰ: ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਕਾਸ ਪਰਿਆਵਰਨ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ-ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਵੀ: ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਉਤਸਰਜਨ ਦਾ ਵਧਣਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ! ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗਰਮੀ ਵੀ ਵਧੇਗੀ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਪਾਪਾ ਏ.ਸੀ. ਲੈ ਹੀ ਆਉਣਗੇ।

ਛਾਇਆ: ਲਓ, ਇਸਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਬੇਟਾ, ਏ.ਸੀ. ਦੀ ਹਵਾ ਚੰਗੀ ਤਾਂ ਲੱਗੇਗੀ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਪਰਿਆਵਰਨ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਵਧੇਗੀ ਤੇ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਵੀ ਵਧੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਨੂੰ ਵਧਾਓਗੇ।

ਰਵੀ: ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ! ਇਹ ਕੀ ਬਲਾ ਹੈ?

ਵਸੁਧਾ: ਬਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ! ਪਰ ਹਾਂ ਇਹ ਇਕ ਮੁਸੀਬਤ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ। ਦਰ ਅਸਲ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹਨ ! ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੰਸਥਾ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ

ਉਤਪਾਦ ਦੁਆਰਾ ਕੁੱਲ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ । ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ - ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਜਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਗ੍ਰੀਨ-ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ।

ਸਰੋਜ: ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਭਾਬੀ ਤੁਸੀਂ, ਵੈਸੇ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਦਾ ਨਾਮ ਈਕਾਲੋਜੀਕਲ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਪਰਸਿਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰੀ ਪੈੜਾਂ) ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਈਕਾਲੋਜੀਕਲ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਪਰਸਿਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰੀ ਪੈੜਾਂ) ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਹ ਜੀਵਣ ਚੱਕਰ ਮੁਲੰਕਨ (ਲਾਈਫ਼ ਸਾਈਕਲ ਅਸੈਸਮੈਂਟ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਦੇ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਤਸਰਜਿਤ ਗ੍ਰੀਨ-ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਪਰ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੀ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ?

ਸਰੋਜ: ਪਰ ਸੁੱਖ ਆਰਾਮ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ! ਘਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵੱਧਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਹੈ ਇਸਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ । ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਜੀਵਣ ਸ਼ੈਲੀ ਵੀ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਦਿਨਕਰ: ਜਿਹੜੀ ਬਿਜਲੀ ਅਸੀਂ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਕੋਲਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ਤੇ ਤੇਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਬਿਜਲਈ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਨੇ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਉਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਰੋਜ: ਸਾਡਾ ਭੋਜਨ ਵੀ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਗ੍ਰੀਨ-ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਨਾ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਖਣਿਜਾਂ ਤੇ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-

ਦਰਾਜ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਮਾਲ-ਗੱਡੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਟਰੱਕਾਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਛਾਇਆ: ਯਾਣੀ, ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾਧਾ !

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ ਛਾਇਆ, ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਸਤੇ , ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ , ਚੌੜੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦੇ ਜਜ਼ਬ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ।

ਵਸੁਧਾ: ਤਾਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇ?

ਸਰੋਜ: ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਰਤੋ। ਵਰਤੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਪੁਨਰ ਚਕਰੀਕਰਨ ਕਰੋ, ਸਰਵਜਨਕ ਆਵਾਜਾਈ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਜਾਣ ਲਈ ਗਡੀਆਂ ਨਾ ਵਰਤੋ। ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਚਕਰੀਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਬਣੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ, ਸਥਾਨਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣੀ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੇਵਨ ਕਰੋ।

ਰਵੀ: ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਆਉ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਪਾਪਾ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਵੀ ਘਟਣਗੇ।

(ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)

ਸਰੋਜ: ਵੈਸੇ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵਧੀਆ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਅਸਾਨ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣਾ। ਰੁੱਖ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ ਸੋਖਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਰੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਟਨ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ ਕਾਰਬਨ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਵਿਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।

ਵਸੁਧਾ: ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਬਦਲਾਅ ਕਰਕੇ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਰੋਜ: ਹਾਂ! ਘਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ-ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਅਤੇ ਐੱਲ.ਈ.ਡੀ. ਬੱਲਬਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਕਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਗਲਾਸ, ਧਾਤੂਆਂ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੁੜ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੇ ਰੈਫਰਿਜਰੇਟਰ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਹੌਲੀ ਰੱਖੋ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪੇਂਟ ਵੀ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦਿਨਕਰ: ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ ਕਈ ਤਰੀਕੇ। ਸੌਰ ਅਤੇ ਪੌਣ ਊਰਜਾ ਦੀ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੇ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵੀ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਤੁਸੀਂ ਕਾਰਬਨ-ਨਿਊਟਰਲ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਛਾਇਆ: ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਬਨ ਨਿਊਟਰਲ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਰਬਨ -ਨਿਊਟਰਲ ?

ਸਰੋਜ: ‘ਕਾਰਬਨ-ਨਿਊਟ੍ਰਲ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਬਨ ਫੁਟਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨੀ ਪੈੜਾਂ) ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਐਨੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉਤਸਰਜਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਬਨ-ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ ਸੋਖ ਲੈਣ।

ਦਿਨਕਰ: ਵੈਸੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਕਾਰਬਨ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖਰੀਦਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਹਨ।

ਰਵੀ: ਕਾਰਬਨ ਕ੍ਰੈਡਿਟ..... ਇਹ ਕੀ ਹੈ?

ਸਰੋਜ: ਕਾਰਬਨ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਉਤਸਰਜਿਤ ਕੀਤੀ ਕਾਰਬਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਬਨ ਸੋਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਧੂ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਸੋਖਕ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਖਾਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਧੂ ਕਾਰਬਨ ਸੋਖਤ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਸੁਧਾ: ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਕਥਨ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਦੋਹਨ ਐਨਾ ਜਿਆਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਭਾਬੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਰਵਾਇਤ ਰਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਦੋਹਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਿਤੋਂ ਹੋਰ ਖ਼ੀਦ ਕਰਕੇ ਕਰੀਏ।

ਦਿਨਕਰ: ਵੈਸੇ ਕਿੰਨੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਾਰਬਨ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਖ਼ੀਦ ਕੇ ਅਮੀਰ ਮੁਲਕ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਜਿਆਦਾ ਦੋਹਨ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਰੋਜ: ਵੈਸੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤਿਓਹਾਰਾਂ, ਰਵਾਇਤਾਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਛੁਪੀਆਂ ਧਾਰਾਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਸੁਧਾ: ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾਏ।

ਸਰੋਜ: ਪਰ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਫ਼ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਸੂਧਾ: ਤਾਂਹੀਓ ਤਾਂ 'ਵਿਕਾਸ ਸੱਭ ਲਈ' ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਵੀ: ਮੰਮੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਪਨਾ ਜਦ ਚਾਹੇ ਤਦ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸੌਰ ਪੈਨਲਾਂ ਦੇ ਮਾਡਲ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਲਿੱਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮ ਨਾ ਹੋਣ। ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਬੱਲਬ ਜਗਾਏ ਕੁਦਰਤੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਲਈ ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਸੌਰ ਹੀਟਰ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਛਾਇਆ: ਵਾਹ ਰਵੀ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਾ ਲਿਆ !

ਸਰੋਜ: ਵੈਸੇ ਰਵੀ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਨੇ ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੰਨ 2030 ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਊਰਜਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵੀ ਉਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਇਕ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏਂਗਾ।

ਦਿਨਕਰ: ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੱਜ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰੋਜ: ਭਵਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜੇ ਊਰਜਾ ਦਾ ਕੁਸ਼ਲ ਉਪਯੋਗ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲੈਣਗੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ -1 ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਦੇ 2030 ਦੇ ਕੀ ਟੀਚੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ : ਸੱਭ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸਸਤੀ ਊਰਜਾ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣੀ ਤੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਦੁਗਣਾ ਊਰਜਾ ਉਤਪਾਦਨ !

ਪ੍ਰਸ਼ਨ -2 ਕਾਰਬਨ ਫੁਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਤੇ ਕਾਰਬਨ ਕਰੈਡਿਟ ਕੀ ਹਨ ?

ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਸਥਾ ਜਾ ਉਤਪਾਦ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਾਰਬਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਬਨ ਫੁੱਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ । ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕਾਰਬਨ ਦਾ ਸੋਖਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਕਾਰਬਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਵੱਧ ਸੋਖਣ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਾਰਬਨ ਕਰੈਡਿਟ ! ਸ